

Hvem var Ejby Nielsen?

Af Villy Dall

Om manden, der blev leder af modstandsarbejdet i Thy og på Mors under Besættelsen.

»I februar 1944 indlogerede en mand, der kaldte sig Baes og angiveligt var repræsentant, sig i Thisted. I disse dage vakte en fremmed ikke større opsigt på Thistedes gader, og det var netop en af grundene til, at Baes var taget til Nordvestjylland.«

Sådan hedder det i *Krigsværk* – ét af hovedværkerne til besættelsestidshistorien i Thy og på Mors, udgivet 1982 og skrevet af de lokale faghistorikere Knud Holch Andersen og Orla Poulsen.¹

»Repræsentant Baes« var i virkeligheden Kaptajn T. P. Ejby Nielsen (1906-74), som kom fra Aalborg,

Ejby Nielsen 1945.

hans fødeby, hvor gamle skole- og spejderkammerater havde opfordret ham til at danne militærgrupper, hvorfor han hurtigt blev leder af modstandsarbejdet i Aalborg-området. Da en modtagegruppe i Års var taget af tyskerne, blev det for farligt for ham at blive i Aalborg, og derfor rykkede han vestpå og blev leder af modstandsbevægelsen i Thisted Amt - dvs. Thy, Thyholm, Vester Hanherred og Mors.

Om sit møde med Thisted skrev han selv senere i sin beretning:²

»Thisted var sikkert landets mest udprægede værnemagerby. Med sin beliggenhed umiddelbart bag Hanstholms fæstningsområde blev den central for entreprenører, arbejdere og alt muligt udskud fra hele landet, der søgte at få en andel i de rigelige tyske pengemidler. Dette kom naturligvis også i høj grad til at præge byens forretningsverden. En fordel havde disse omstændigheder for mig, idet jeg kunne slå mig ned i dette Klondyke uden at vække opsigt. Derimod gjorde jeg hurtigt den erfaring, at det var meget vanskeligt at komme i gang med arbejdet. Var jordbunden ikke så god i selve Thisted, så viste den sig til gengæld at være udmærket i landdistrikterne. Som jeg senere erfarede, havde Ringen³ gjort et stykke udmærket forberedende organisationsarbejde, som jeg kom til at nyde godt af.«

I *Krigsværk* hedder det, at det var Ejby Niensens hensigt, at der skulle oprettes militærgrupper i Thisted, og efter en drøftelse på den konservative Thisted Amts Avis' kontor på Grydetorv⁴ tidligt på foråret 1944 blev det besluttet at forsøge at føre planen ud i praksis. Det blev dog ikke til noget lige med det samme. Arbejdet gik for trægt, og Ejby Nielsen anså det derfor for mere formålstjenligt at slå sig ned i Nykøbing, hvor han efter en anbefaling fra landinspektør Poul Boe, Thisted, fik arbejde som inge-

niør ved kommunen under navnet »Poul Bastrup«. Når Ejby Nielsen foretrak Mors, skyldtes det også, at han af Flemming Juncker⁵ var blevet bedt om at undersøge mulighederne for at gennemføre illegale våbenedkastninger på Mors, hedder det i *Krigsværk*.

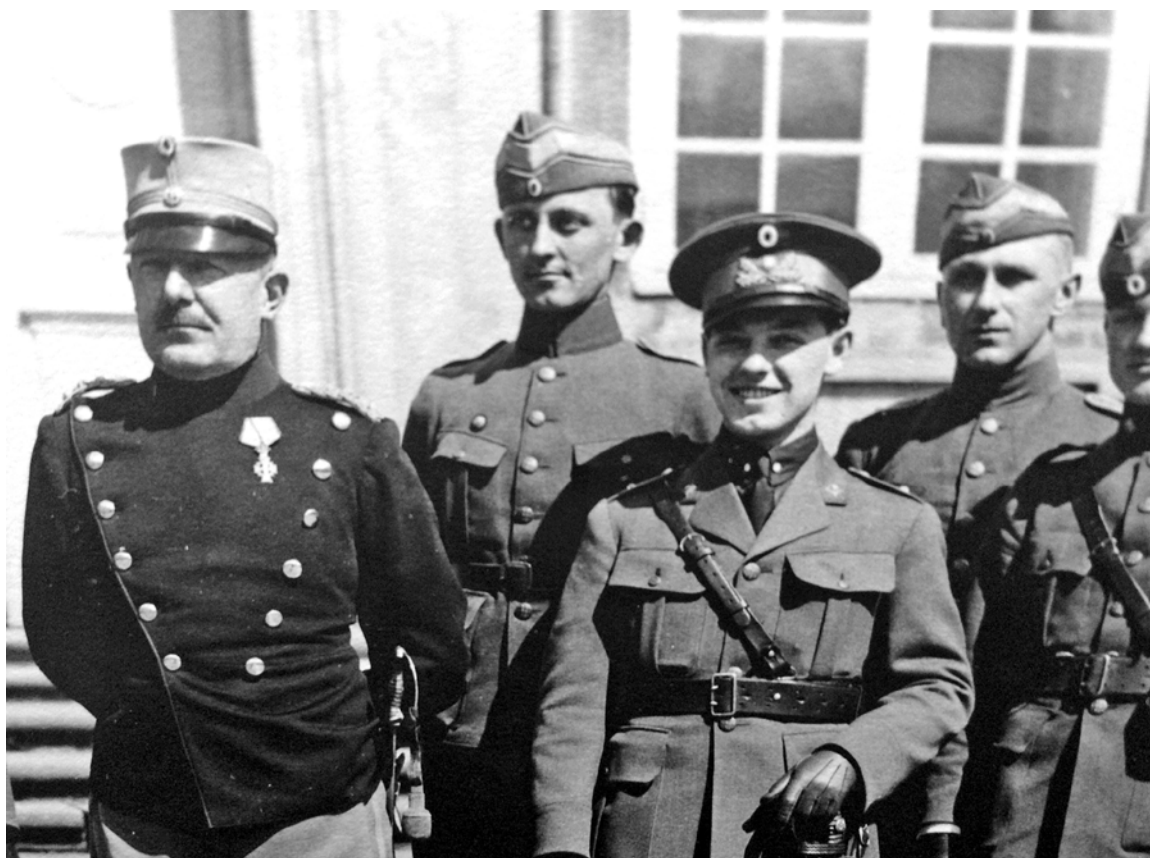
I Thy blev modstandsarbejdet organiseret med retsstatsmanden, gårdejer Jens Kirk, Thousgård, Brund, som leder for Nordthy og den konservative gårdejer H. C. Toft, Bjørndalgård, Uglev, som leder for Sydthy. Amtsavisens kontor i Thisted fungerede som dækadresse for Ejby Nielsen, og et par kvindelige kurierer – husholdningskonsulent ved landboforeningen Esther Olsen og efter 19. september 1944 Else Klingenberg, der var kontorassistent på politikontoret i Nykøbing - sørgede for kommunikationen.

Da Ejby Nielsen forlod Aalborg til fordel for Thisted Amt, fik han, hedder det i *Krigsværk*, besked på

at satse på våbenmodtagelse fra luften i det nordvestjyske – og dermed blev han underlagt nedkastningschefen for Jylland, der var Anton Toldstrup. Det passede ham ikke, fordi han »ved at få en civil chef følte sig uden for den militære organisation, som han i kraft af sit fag var en del af«. Men gennem S. P. Schjødt-Eriksen⁶ fik Ejby Nielsen ganske enkelt »ordre til at fastholde forbindelsen til Toldstrup, der også skulle forsyne ham med de fornødne pengemidler«.

Efter befrielsen konkluderede Ejby Nielsen selv sin beretning til den militære ledelse således:

»Jeg er hermed nået til enden af min beretning. Det er muligt, at jeg har sprængt dens rammer, men det har været mig magtpåliggende at få placeret æren for modstandsarbejdet i Thisted Amt på rette sted, nemlig på denne landsdels landbefolkning og småborgere, som uforfærdet satte liv og ejendom på spil for at yde

En ung Ejby Nielsen (i midten) på officersskole 1928/29.

Afmønstring af tropperne 1945.

en indsats i frihedskampen, og som loyalt og tillidsfuldt gav sig ind under mit selvbestaldede førerskab.«

H. C. Toft, fra 1943 ejer af Bjørndalgård i Uglev på Thyholm, senere konservativt folketingsmedlem for Thistedkredsen 1957-73 og indenrigsminister 1969-71, har i en utrykt beretning fortalt:⁷

»I Thisted havde jeg sammen med West Hansen⁸ og et par stykker mere fået nogen instruktion i brug af sabotagemateriel og revolvere af Ejby Nielsen, men da jeg nu stod over for, at flere grupper skulle have instruktion, fik jeg arrangeret en instruktion for alle gruppelederne, hvortil var kommet en gruppe i Ydby ved tørmester Edvard Jensen, hos en af mine bekendte i Hurup. Ved denne instruktion var Ejby Nielsen og en udefra kommende instruktør til stede.«

I en kommentar til Krigsværk skrev han, at dennes liste over sabotageaktioner er mangelfuld, især hvad angår Sydthy og Thyholm:

»Det skyldes formentlig, at jeg ikke gav skriftlige indberetninger, men benyttede telefonen til orientering om hændelserne på Thybanen m.m. Jeg fandt det sikrere end at afgive skriftlige beretninger. Mod slutningen af krigen henstillede Ejby Nielsen til mig at ændre

dette forhold, da han gerne ville have orden i sit kartotek. Derefter daterede jeg mine indberetninger og underskrev med mit dæknavn Erik Aas.«

Så skulle der oprettes modtagegrupper, berettede Toft videre:

»Inden vi kom i gang med modtagelserne var Martin Østergaard⁹ og jeg kaldt til Nykøbing af Ejby Nielsen, der havde flyttet sit kvarter dertil. Vi mødtes hos tandlæge Henning Petersen, som var en af de ledende i en af modstandsgrupperne på Mors. Vi blev endnu engang instrueret af ham og Ejby Nielsen, og jeg mener, det var ved den lejlighed, at vi fik forsyninger af pistoler og maskinpistoler, som morsingboerne efter flere nedkastninger var forsynet med. Turen til Mors foregik på cykel, idet vi tog med færgemanden ved Hesteodde på Jegindø over til Mors. Få dage efter blev modtagelserne på Mors brat standset for en tid, idet tyskerne under skudveksling og håndgranatkast arresterede tandlægen i dennes lejlighed.«

Og da politiet var taget af tyskerne 19. september 1944 kom der endnu flere opgaver til, skrev Toft:

»Mange instruktionsmøder blev afholdt, men det havde været bedre og hurtigere, om vi i større omfang

Ejby Nielsen og H. C. Toft (th.) 1945.

havde fået gode instruktører. Det var en mangelvare overalt i Ejby Niensens område. En hjælp var det, at der var nogle, der havde været soldater. Således kunne Holger Riis¹⁰ der havde været maskingeværskytte i soldatertiden, bistå undervisningen heri både i Uglev og hos Martin Østergård i Hvidbjerg.»

Men endelig kom så krigens slutning i Danmark, fortalte Toft:

»Efter at befrielsesbudskabet havde lydt i den danske udsendelse fra BBC, varede det ikke mange minutter, inden Ejby Nielsen meldte sig i telefonen, og derefter kontaktede jeg delingsførerne Ejnar Krabbe, 1. deling, Uglev, Martin Østergaard, 2. deling, Hvidbjerg, skovridder C. F. Jensen, 3. deling, Hurup, læge Hans Therkildsen, 4. deling, Bedsted, og Knud Korsgaard, 5. deling, Koldby. Derefter alarmerede de grupperne, og natten igennem arbejdedes der med klargø-

ring af våbnene fra deres gemmesteder, og grupperne fik ordrer om, hvor de skulle mødes.«

Men nu forestod nye opgaver:

»Da jeg om morgenen fra delingerne havde fået klar melding, kørte jeg til Hurup, hvor vi opslog vort hovedkvarter for Sydthy[s] modstandsbevægelse – Thy Landeværn – med Knud Korsgaard, Koldby, som min næstkommanderende. Opgaven, vi stod overfor, var af større omfang, end vi havde forestillet os, så det blev nødvendigt at supplere mandskabsstyrken med andre for at løse den, der var pålagt os at udføre. Det skyldtes i særlig grad, at opgaveløsningen blev af længere varighed. Først den 26. juni 1945 blev modstandsbevægelsen i Sydthy afløst af indkaldte soldater fra Jyske Dragonregiment. Det skete ved en afskedsparade for hele distrikt Nordvest på Dyrskuepladsen i Thisted.«

Og afslutningsvis:

»1. juli samledes vi til en national befrielsesfest på Ashøje, hvor Christmas Møller¹¹ talte, og hvor jeg [Toft] havde lejlighed til i en tale at takke Ejby Nielsen for hans dygtige indsats som organisatoren af modstandsbevægelsen i Thisted Amt og som lederen af den indsats, vi fik mulighed for at yde.«

MANDEN BAG UNIFORMEN

Ejby Nielsen var døbt Thomas Poul Ejby Nielsen efter fødslen i Aalborg 2. april 1906 som søn af købmand Jens Jørgen Sofus Nielsen og Anna Rasmine Poulina, født Rasmussen (1881-1961). Det fortæller hans sønnesøn, major Filip Thomas Eiby Nielsen, søn af major Søren Ejby Nielsen (1934-99):

- Hvor »Ejby« kommer fra, er uklart, siger Filip Ejby Nielsen.

Hans farfar var ene dreng i en søskendeflok af piger, og i familien hedder det sig, at han derfor tidligt måtte vænne sig til at være den udpegede helt. Når søstrene havde problemer med kammerater, lød det angiveligt: »Hent Thomas, så han kan gi' bank!«

Den militære baggrund var officer i artilleriet, udnævnt fra Hærens Officersskole på Frederiksberg Slot. Han blev gift med Dagny Rose, som var af en velstillet købmandsfamilie i Aalestrup. Før krigen havde de fået to børn, Søren 1934 og Mette 1937. Han forrettede tjeneste på bl.a. Bådsmadsstrædes Kaserne¹² før krigen og måske ved krigsudbruddet:

- Jeg har på et tidspunkt læst en avisartikel fra mellemkrigstiden som beskrev, hvordan han deltog i en dansk delegation, der var udsendt fra den danske hær for at studere luftværnet i Sverige, fortæller sønnesønnen.

Ved den tyske besættelse 9. april 1940 var farfaren chef for en luftværnsenhed, der forberedte sig på kamp, men som ikke kom i ilden:

- Anekdoten i familien siger, at han antrådte sit mandskab og bekendtgjorde, at de, som ville kæmpe, kunne blive stående, men at de som ikke ville, var fri til at gå hjem nu og her. Og at ingen forlod geledet. Overgivelsesordren nåede dog frem, før enheden kom i kamp, fortæller sønnesønnen.

Farfaren blev derefter interneret sammen med sin enhed på Ålholm Slot på Lolland. I løbet af inter-

neringsperioden blev hans tredje barn, Karen, født 1943:

- Anekdoten i familien fortæller, at han ansøgte den tyske kommandant om tilladelse til at deltage i dåben, og at den tyske kommandant gav tilladelsen mod et »æresord som officer« på, at han ville vende tilbage til fangenskab. Han fik derpå uledsaget udgang og vendte tilbage efter dåben, fortæller Filip Ejby Nielsen og fortsætter:

- Efter løsladelsen af hæren gik han som bekendt under jorden. Den del af historien er veldokumenteret. Familien flyttede rundt i landet for at holde besættelsesmagten på afstand, bl.a. i Nordjylland.

Efter krigen fortsatte T. P. Ejby Nielsen sin militære karriere og forrettede bl.a. tjeneste ved en luftværnsafdeling, der meget eksotisk fik hovedkvarter på Hotel Royal i Esbjerg. Han afsluttede sit tjenesteforløb som oberst og chef for Jyske Luftværnsregi-

Selvportræt fra før krigen. Et eksempel på Ejby Niensens kunstneriske evner. Fotos: Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune og familien.

ment i Tønder i perioden 1955-68, hvorefter han blev pensioneret. Hans kone døde 1967, og han døde selv 1974 efter et kræftforløb, som var meget ubehageligt, fortæller sønnesønnen.

Farfaren var livet igennem en ivrig sportsmand og meget seriøs amatørornitolog:

- Jeg husker en stor mængde kassettebånd med fuglestemmer, han havde optaget og kommenteret. Han var også en habil kunstmaler, fortæller Filip Ejby Nielsen og fortsætter:

- Efter sin pensionering deltog han i avisdebatten om forsvarets forhold, særligt om luftværnets overgang fra kanoner til raketter, som fandt sted i starten af 1970'erne – og som han var glødende modstander af. Jeg husker også indlæg, som drejede sig om forskellige modstandsfolks afvigende beskrivelser af modstandskampen. Han havde særligt uoverensstemmelser med Toldstrup¹³, som han vist fandt anvendte modstandskampen til en efter min farfars opfattelse upassende, politisk, promovring af sin

egen person efter krigen. Artiklerne har jeg desværre ikke, og vi har ikke kunnet finde dem i familien.

Om sin farmor fortæller Filip Ejby Nielsen, at hun var aktiv i lottekorpsset og opnåede rang af regionslotte:

- Uden at kende videre til Lottekorpsset har jeg indtryk af, at det svarede til oberst- eller måske højere rang i hæren. Det er opfattelsen i familien, at hun var en meget bestemt og ambitiøs dame. Parret fik ikke flere end de tre børn. Af børnene lever nu kun den ældste datter, Mette. Der er 12 børnebørn, hvoraf to såmænd er blevet hærofficerer.

Villy Dall.

Født 1955. Journalist ved Thisted Dagblad 1986-87, 1992 og fra 1994. Historiestudier ved UiT Norges Arktiske Universitet, Tromsø.

Noter

1. Andersen, Knud Holch og Orla Poulsen: *Krigsværk*: Thy og Mors 1940-45. Nykøbing Mors 1982.
2. Citeret fra Nyhedsblad nr. 73 fra Besættelsestidshistorisk Selskab for Thy og Vester Hanherred (BSTH), oktober 2013.
3. Modstandsorganisation under ledelse af morsingboen Frode Jakobsen.
4. Det gamle Grydetorv, nu P-pladsen i Asylgade bag Danske Bank.
5. Leder af modstandsarbejdet i Jylland.
6. Kaptajn, leder af den militære undergrunds-efterretningstjeneste og ansvarlig for våbenmodtagelse.
7. Findes på www.thyholm.lokalarkiver.dk under »Gode artikler«.
8. H. P. Westh Hansen, boghandlermedhjælper i Ballebys Boghandel på Store Torv i Thisted.
9. Bosat i Hvidbjerg, Thyholm.
10. Gårdejer, Søndbjerg.
11. Udenrigsminister i befrielsesregeringen John Christmas Møller (tidligere K, nu UP, senere igen K).
12. På Christianshavn, nu fristaden Christiania.
13. Nedkastnings- og regionschef i Jylland Jens Toldstrup (se ovenfor i artiklen).